

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

G.Sh.Rixsiyeva

2020 yil “28” 08

“KELISHILDI”

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

2020 yil “29” 08

Ro'yxatga olindi: №BD-5120100

2020 yil “29” 08

ASOSIY SHARQ TILI(ARAB TILI)

FAN DASTURI

Bilim sohalari:	100000	-Gumanitar soha
	200000	-Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
	600000	-Xizmatlar sohasi
Ta'lim sohalari:	120000	-Gumanitar fanlar
	230000	-Iqtisod
	210000	-Sotsiologiya va psixologiya
	220000	-Jurnalistika va axborot
	610000	-Xizmatlar ko'rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishlari:	5120100	-Filologiya va tillarni o'qitish (sharq tillari);
	5120100	-Filologiya va tillarni o'qitish (sharq mumtoz tillari);
	5120200	-Tarjima nazariyasi va amaliyoti (sharq tillari);
	5120700	-Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik;
	5120300	-Tarix (Sharq mamlakatlari va mintaqalari bo'yicha);
	5120500	-Falsafa (sharq falsafasi va madaniyati);
	5210300	-Siyosatshunoslik;
	5220100	-Jurnalistika: xalqaro jurnalistika (sharq tillari bilan);
	5231000	-Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik (mamlakatlar va mintaqalar bo'yicha);
	5610300	-Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha sharq tillari bilan);
	5611500	-Gid hamrohlik va tarjimonlik faoliyati (sharq tillari)

Toshkent-2020

	7. Usmonova N. X. Arab tilidan o'quv qyllanma (3-kurslar uchun). ToshDShl. T., 2002. Axborot manbalari: 8. www.zivonet.uz: 9. . www.bilim.uz: 10. www.almeshkat.com 11. www.drmosad.com 12. www.el-eman.com
7.	Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2020 yil "29 08" dagi 4 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2020 yil "29" 08 dagi 452 - sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.-
8.	Fan/modul uchun ma'sullar: 1. B.M.Begmatova – TDSHU "Arab filologiyasi" kafedrası dotsenti, yuridik fanlar nomzodi. 2. S.S.Qosimova– TDSHU "Arab filologiyasi" kafedrası dotsenti, PhD,
9.	Taqrizchilar: 1. Z.N.Shokirova– O'zbekiston Xalqaro Islom Akademiyasi Sharq tillari kafedrası dotsenti tarix fanlar nomzodi (turdosh OTM); 2. K. Qodirova - O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti dotsenti (turdosh OTM).

	• interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni tayyorlash; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar: 1. Xifniy Nosif. Al-Durus al-Naxviya. Kitab awwal. Al-Iskandariya. Misr-2007. 2. Ibrohimov N.I., Yusupov M. Arab tili grammatikasi. Дарслик. Т., 1997.1-jild. 3. Ibrohimov N.I., Yusupov M. «Arab tili grammatikasi». Дарслик. Т., 2004. II-jild. 4. Халидов Б.З. Учебник арабского языка. Учебник. -Т., 1997. -654 с. 5. Кузьмин С.А. Учебник арабского языка. Учебник. - М., 2001. -383с. 6. Ковалёв А. А., Шарбатов Г.Ш. Учебник арабского языка. Учебник. - М., 1998. -752с. 7. Баранов Х.К. Арабско-русский словарь.-М.:Русский язык, 1985. - 944с. 8. Orifxo'jaev N.M. Arab tili. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2009. 9. Fateyeva I.G., Shokirova Z. Arab matbuot tili ustida ishlash. O'quv qo'llanma. Т., 2004. Qo'shimcha adabiyotlar: 1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Т.: “O'zbekiston”, 2016. 2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Т.: “O'zbekiston”, 2017. 3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan quramiz. – Т.: “O'zbekiston”, 2017. 4. Abdujabborov A. Arab tili. TIU, 2007. 5. Гранде Б.М. Курс арабской грамматики в сравнительно-историческом освещении. -М.: “Вост. лит.” РАН, 1998. - 592 с. 6. Qodirov T.Sh., Qodirova M.T. “Arabcha-o'zbekcha-ruscha tematik lug'at”. ToshDSht.T. 2006.

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar	
UST1210	2020-2021	1-8	8-10-10-10-10-10-8	
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek/rus		8-10-10-10-10-10-8	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	ASOSIY SHARQ TILI (ARAB TILI)	1100	1180	2280
2.	I. Fan mazmuni: Fanning maqsadi: - talabalarga arab tilini ilk bosqichdan boshlab o'rgatish bo'lib, o'qitish soddadan murakkabga tamoyiliga asoslanadi. Shuningdek, arab tilining nazariy va amaliy asoslari haqida atroflicha bilim berish, ularda arab tilida erkin va mustaqil mushohada yuritish, egallagan bilim va ko'nikmalarini amalda qo'llash malakasini shakllantirish, soha bo'yicha ilmiy-tadqiqot olib borish ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat. To'rt yilga mo'ljallangan kurs mobaynida talabalar arab tiliga oid asosiy ma'lumotlarni bilib olish bilan birga, tilning uslublari, tarjima nazariyasi va amaliyotiga oid ko'nikmalarga ham ega bo'lislari e'tiborga olinadi. Fanning vazifasi: -nutq amaliyoti talabalarning mantiqiy tafakkurini, chet tilidagi nutqiy qobiliyatini, xotirlash turlari, fikrlari, umumnutqiy va umumta'limiy yo'riqlarni, til bo'yicha mustaqil ishlash malakalarini rivojlantiradi. -Arab tili darslarida turli nutqiy vaziyatlarga taalluqli bo'lgan autentik kasbiy-yo'naltirilgan fikrlarning asosiy mazmunini bir marotaba eshitishta to'liq tushunish va zaruriyat tug'ilganda undan aniq ma'lumotni ajratish; -ro'y berayotgan voqea-hodisalar haqidagi yangiliklar va reportajlarni tushunish, -shuningdek, ko'pgina filmlarni, agar ularning qahramonlari adabiy tilda gapirayotgan bo'lsa, mazmunini tushunish, kasbiy-yo'naltirilgan kommunikativ vaziyatlarga taalluqli erkin va standart dialoglarda ishtirok etish, - o'z ona tili va arab tilida o'qilgan yoki tinglangan ko'pgina autentik fikrlar (diskurs) asosida tilga oid, nutqiy va mazmuniy tayanchlardan foydalangan holda kasbga yo'naltirilgan ma'lumotlarni ifodalash uchun monologlarning barcha turlarini tuzish, -ta'limning ushbu bosqichida nutqning fan mazmuni asosidagi fanlararo aloqalardan foydalanishni nazarda tutadi.			

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-bosqich. Boshlang'ich bosqich

Arab tili haqida umumiy ma'lumot. Arab tili fonetikasi. Arab alifbosi va yozuvi. «ر ن» undoshlari. «ذو» undoshlari. Arab tilida unilarni ifodalash. Qisqa va cho'ziq unilalar. Harakatlar. Yozuv. Urg'u (bosh va 2-darajali), «ملج ك» undoshlari. Arab tilida qo'shimcha. Tanvinlar. «ط ظ ض ص ش س» undoshlari. Ikkilangan undoshlar. Tashdid. «ع ق ف غ ح خ» undoshlari. Diftonglar. Hamza undoshi. Arab tilida bo'g'in. Hamza imlosi. Vaslali hamza. Shamsiy va qamariy harflar. Arab tilida so'z turkumlari. O'zak va negiz. No'zak xarflar. Vazn (qolip)lar tushunchasi. Jins kategoriyasi. «ة» ta marbuta. Ko'rsatish olmoshlari. Son kategoriyasi. Birlik, ikkilik va ko'plik shakllarini yasash. Kishilik olmoshlari. Arab tilida anqlik va noanqlik haqida. «ال» anqlik artikli. Son kategoriyasi (davomi). To'g'ri va sinq ko'plik shakllari. Sinq ko'plik turlari. Moslashgan anqlovchi. Moslashuv qoidalari. Gap. Ismiy gap. Soda ismiy gap. So'roq gap va uning turlari. Sifat va uning turlari. Asliy va nisbiy sifatlar. Yoyiq ismiy gaplar. Kelishik kategoriyasi. Birlik, ikkilik va ko'plikdagi otlarning kelishiklar bo'yicha turlanishi. Uch va ikki kelishikli otlar. Ko'makchi (predlog)lar va ularning turlari. Ko'makchi (predlog)li ot bilan ifodalangan kesim. «ليس» inkor fe'li haqida.

Fe'lning o'tgan zamonda ifodalanishi. «جلس» fe'lining o'tgan zamonda tuslanishi. Izofa. Izofa zanjiri. «اي» so'roq olmoshi haqida.

Birikma olmoshlari. Birikma olmoshlarining otlar bilan qollanilishi. «خ، ذ، ف، غ، اب» so'zlarining birikma olmoshlari bilan ifodalanishi.

Izofa (davomi). «Idafa ma'naviyya va lafziyya» haqida. «كن» fe'li va uning

o'tgan zamonda tuslanishi. Ikki kelishiklik otlar. «ا» va «ى» larga tugallangan otlarning turlanish xususiyatlari haqida. Birikma olmoshlarning ko'makchi (predlog)lar bilan ifodalanishi. Fe'l. «Fe'ldagi bob» tushunchasi. Fe'lning o'tgan zamonda tuslanishi va inkor shakli. Fe'liy gaplar. Fe'liy gaplarda moslashuv qoidalari. Toldiruvchi va uning turlari.

Fe'llar bilan birikma olmoshlarning ifodalanishi. Fe'llardagi birikma olmoshlarning funksiyasi. Fe'lning xozirgi-kelasi zamoni. Tuslash qoidalari. Fe'lning xozirgi-kelasi zamonda inkor shakli. Gapning uyushiq bo'laklari. Fe'liy gapda uyushiq bo'laklar. Fe'lning II va V- boblari. Hol va uning turlari. Holat holi haqida. Fe'lning IV- bobi. Fe'llarda mayl. Shart va buyruq mayllari. Arab tilida murojaatni ifodalash. Fe'lning III va VI - boblari. Egaga ta'sir etuchi yuklamalar haqida. Mutlaq inkorni ifodalash. Fe'lning VII va VIII- boblari. «كان واخواتها»- Bolmoq va aylanmoq

• gapirish:

dialog:

-turli xil mavzularda tayyorgarliksiz, tez va grammatik xatolarga yo'l qo'ymasdan, vaziyat taqozosiga ko'ra gapira olishlari;

- bemaol va erkin ravishda oldindan belgilab berilgan savollardan chetga chiqib, kerakli o'rinlarda fikr aytib, suhbat qura olishi,

- kasbiy-kommunikativ holatlarga asoslangan, ma'lum bosqichiga mo'ljallangan erkin va me'yoriy dialoglarda qatnashishi kerak.

monolog:

mutaxassisligi bo'yicha aniq, tez va batafsil axborot berishni, tavsiflashni, aniq va mantiqiy ketma-ketlikda tuzilgan tafsilotlari bilan, eshituvchilarga tushunarli bo'ladigan darajadagi ma'ruza qila olish salohiyatiga ega bo'lishi;

- kasbiy yo'nalish bo'yicha barcha ma'lumotlarni o'z ichiga olgan har qanday monologni tuza olishi;

- tayyorgarliksiz ma'ruza mavzusiga oid bo'lmagan masalalarda fikr-mulohazalar bildirgan tinglovchilarning fikrlarini rivojlantira olishi hamda o'z fikrlarini oson va qulay shaklda ifoda eta olishini namoyish qilishi kerak.

• o'qish:

-murakkab bo'lgan matnni ko'zdan kechirib, undagi o'ziga kerakli muhim ma'lumotlarni ajrata bilishi;

- turli janrlardagi kasbga oid matnlarni tushunish (ilmiy maqolalar, zamonaviy muammolar bo'yicha ma'lumotlar) va muayyan o'qish bosqichiga asoslangan nutq ko'nikmalariga mos bo'lgan matnlarni o'rganish hamda zamonaviy badiiy nasrni tushunishi kerak.

• yozish:

-kasbga oid bo'lgan manbalarni eshitib, annotatsiyalar yozish;

-elektron va rasmiy xatlar, ma'ruzalar, tezislar yoki turli referatlar yozish hamda mutaxassislik bo'yicha asosiy ish hujjatlarni tuza olishi kerak.

Yuqoridagidan tashqari bakalavr quyidagi til bilimlari malakasiga ega bo'lishi kerak:

-nutqning fonetik jihatlari - talaffuz ko'nikmasi va malakasini egallashi va rivojlantirishi; ma'lum o'quv bosqichidagi turli kommunikativ holatlarni bayon eta olishi;

-nutqning leksik jihatlari - ma'lum o'quv bosqichida turli muloqot uchastkasi doirasidagi kasbga yo'naltirilgan kommunikativ so'z qatlamini o'zlashtirishi;

-nutqning grammatik jihatlari - ma'lum o'quv bosqichiga asoslangan turli kommunikativ holatlar doirasidagi mavzuga oid konstruksiyalar va bir-biriga bog'liq xususiyatlarini egallashi lozim.

4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;

- yozma adabiy til tarixi, yozma yodgorliklar tili haqida **tasavvurga ega bo'lishi**;

- asosiy sharq tilining yozma, adabiy va og'zaki shakllarini;

- tilning ilmiy tavsifi, yozuv, grafik xususiyatlari, orfografiyasi, punktuatsiyasi, leksik-grammatik xususiyatlari, so'z yasalishi va uning tuzilishi, boshqa tillardan so'z o'zlashtirish qonuniyatlarini;

- sodda va qo'shma gaplar, so'z birikmalari, leksika va yozma nutq, dialektik leksikaning asosiy xususiyatlarini;

- matn tili, yozuv xususiyatlari, imlo va punktuasion xususiyatlari, leksik-grammatik xususiyatlari, so'z yasalishi va uning tuzilishi, boshqa tillardan so'z o'zlashtirish qonuniyatlarini;

- ilmiy atamalar tizimi, lingvistika va adabiyotshunoslikka tegishli tushunchalarni **bilishi va ulardan foydalana olishi**;

Bular bilan bir qatorda bakalavr:

- asosiy sharq tilidagi adabiy matnlarni o'qitish olib borilayotgan tilga tarjima qila olishi;

- asosiy sharq tilida chet ellik mutaxassislar bilan muayyan sohada va umumiy masalalarda to'laqonli jonli muloqot olib borish **ko'nikmasiga ega bo'lishi**;

- har turli va murakkab matnlarni o'qitish olib borilayotgan tildan asosiy sharq tilining hozirgi adabiy shakliga yozma tarjima qila olish;

- asosiy sharq tilida muloqot qilish, nutq so'zlash;

- asosiy sharq tilidan o'qitish olib borilayotgan tilga suhbat, nutq va ma'ruzalarni og'zaki izchil va sinxron tarjima qila olish;

- asosiy sharq tili va o'qitish olib borilayotgan tildagi ma'lumotlarni qo'llab, annotatsiya, referat, ma'lumotlar to'plash, tuzish **malakalariga ega bo'lishi kerak**.

C1 bosqichi talabasi quyidagi lingvistik kompetensiyalarga javob berish kerak:

• **tinglab tushunish:**

-talabalar kundalik, ijtimoiy, ta'limiy yo'nalishidagi mavzularni, adabiy til me'yorlari doirasidagi og'zaki nutq yoki disklarga yozilgan shakldagi matnlarni, shuningdek, o'quvchiga oldindan ma'lum yoki ma'lum bo'lmagan mavzularni tarkibida idiomatik birliklar bo'lishiga qaramasdan tushuna olishi;

- sharq tilida so'zlashuvchi kishilarning fikrlarini bemalol, erkin tushunishlari;

-ommaviy axborot vositalari orqali namoyish etiladigan yoki eshittiriladigan yangiliklar, joriy voqea va hodisalar to'g'risidagi ma'lumotlarning asosiy qismini tushuna olishlari;

- hujjatli filmlar, jonli muloqot, tok-shou, spektakllar va badiiy film qahramonlari adabiy me'yorda so'zlashayotgan bo'lsalar, ularning ma'nolarini tushuna olishlari kerak.

fe'llari.Fe'ning IX va X -boblari.Fe'ning XI - XV - boblari va ularning xususiyatlari.Fe'ning buyruq mayli (davomi).II-X-boblardagi fe'llarning buyruq mayli.Izohlovchi va uning turlari. To'rt undoshli fe'llar. To'rt undoshli fe'llarning I-IV-boblari.Masdar. Uch va to'rt undoshli fe'llar masdarlari. 0 'zini o'zi to'ldiruvchi.Fe'ning istak mayli.Bir martalik ish harakati haqida.Sifatdosh. Uch va to'rt undoshli fe'llarning sifatdoshlari.Sifat (davomi). Rang-tus va nisbiy kamchiliklarni bildiruvchi sifatlar. Kasb- hunarni bildiruvchi otlar. Boshlamoq va yaqin bo'lmoq fe'llari va ularning xususiyatlari.Sifatlarning qiyosiy (solishtirma) darajasi.Sifatlarning orttirma darajasi. Sifatlarda orttirma darajaning 2 turi va yasalish usullari.

Chekash va uning xususiyatlari. Makon va zamonni ifodalovchi otlar. Qurol-asbobni ifodalovchi otlar.

2-bosqich. O'rta bosqich 1

Hosila boblaridan buyruq yasash. Masdarlar. I bob fe'lining masdari, hosila boblarining masdari. Mutlaq masdar.Bir martalik harakat nomi.Fe'ning istak mayli.ان - yuklamasi. حتى - yuklamalari.

Sifatdoshlar. I-X bob fe'llarining sifatdoshlari va ularning gapdagi vazifasi.

Fe'llarning aniq va majhul darajalari yuzasidan mustahkamlash uchun

mashqlar bajarish.Arab tilidagi sifat va uning gapdagi vazifasi. Asliy sifat va nisbiy sifat. Kasb nomini anglatuvchi ismlar.Yordamchi fe'llar.“Boshlanish” fe'llari.“Yaqinlik” fe'llari.Sifat darajalari.Tamyiz. Ismul-makon va ismuz-zamon. Qurol-aslaha nomlari.Arab tilida son so'z turkumi. 1 -10 gacha bo'lgan sanoq sonlar. 11-19 gacha bo'lgan sonlar va ularning gapdagi vazifasi.Yahlit sonlar. 21-99 gacha bo'lgan sonlar va ularning gapdagi vazifasi.100 vaundan ortiq sanoq sonlar va ularning ishlatilishi. كم so'roq olmoshi. Arab tilidagi tartib sonlar.1-10 gacha bolgan tartib sonlar. 11-19 gacha boigan tartib sonlar.20 va undan yuqori tartib sonlar. 21-99 gacha bo'lgan tartib sonlar va ularning ishlatilishi.100 dan yuqori tartib sonlar va ularning gapdagi vazifasi. Kasr sonlar. Taqsim son va foiz.Vaqt, sana va yilni ifodalash. Oy nomlari.Hafta nomlari.

To'g'ri va noto'g'ri fe'llar. Ikkilangan fe'l. Uningo'tgan va hozirgi kelasi zamoni va gapda qo'llanishi.

Ikkilangan fe'ning mayillarda o'zgarish holatlari. Aniqlik, shart, buyruq va

istak mayllari.Ikkilangan fe'llarning hosila boblari. Istisnolikni ifodalash.

Hamzali fe'llar. Hamzali fe'llarning o'tgan va hozirgi kelasi zamonda

tuslanishi.Hamzali fe'llarning mayillarda o'zgarish holatlari. Aniqlik,

	shart, buyruq va istak mayllari. Hamzali fe'llarning hosila boblari. Hamzali fe'llardan masdar va sifatdoshlar yasash. Qo'shma gap va uning turlari. الذي nisbiy olmoshi. Aniqlovchi ergash gapli qo'shma gap. Bo'sh fe'llar. To'g'riga o'xshash fe'llar. Ularning o'tgan va hozirgi kelasi zamonda tuslanishi. To'g'riga o'xshash fe'llarning mayillarda o'zgarishi (aniqlik maylida, shart maylida, buyruq maylida, istak maylida). To'g'riga o'xshash fe'llarning hosila boblari. Masdar va sifatdoshlari. Taajjubning ifodalanishi. Ega ergash gapli qo'shma gap. Kesim ergash gapli qo'shma gap. Ajvaf fe'llar, ularning o'tgan va hozirgi kelasi zamonda tuslanishi. Ajvaffe'llarning mayillarda o'zgarishi (aniqlik maylida, shart maylida, buyruq maylida, istak maylida). Ajvaf fe'llarning sifatdoshlari va uning hosila boblari. Toldiruvchi ergash gapli qo'shma gap. Noqis fe'llar, ularning o'tgan, hozirgi-kelasi zamon, mayillari, masdarlari, sifatdoshlari, hosila boblari. Shart ergash gapli qo'shma gap. To'siqsiz ergash gapli qo'shma gap. Ko'chirma va o'zlashtirma gap. Tushum kelishigi. Birgalikni ifodalovchi tushum kelishigi. Abstrakt otlar. Dona otlar. Kishi nomlarini yasash. Payt ergash gapli qo'shma gap. Hol ergash gapli qo'shma gap. Kuchaytiruv mayli. O'rin ergash gapli qo'shma gap. Hohish, istakni ifodalash, maqtov va tahqir fe'llari. Shaxsi noma'lum gap. O'xshatish ergash gapli qo'shma gap. Sodda gapning maxsus turlari. Sabab vamaqsad ergash gapli qo'shma gap. Ikki tomonlama moslashuvchi aniqlovchi. 3-bosqich. O'rta bosqich 2 Ismiy jumladagi bosh bo'laklarning tarkibi va uning o'ziga xos xususiyatlari. Arab tilida fe'llarning tuzilishi. Fe'ning inkor shakli. Arab tilida tugallangan va tugallanmagan fe'l turlarining ma'nolari. O'timliva o'timsiz fe'llar va ularning old ko'makchilar va ularsiz boshqaruvi. Fe'liy jumlar. Fe'liy jumlalarda ega va uning xususiyatlari. Fe'liy jumlalarda bosh bo'laklarning moslashuvi va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Arab tilida fe'llarning bajaradigan vazifasiga va tuzilishiga ko'ra tasnifi. Masdarlarning turlari. Masdarlar va ularning gapdagi vazifasi. Ega vazifasida kelgan masdarlarning sintaktik xususiyatlari. To'ldiruvchi
--	--

	qo'llanilishi - Arab tilida nido yuklamalari va ularning qo'llanilishi - To'ldiruvchi ergash gapli qo'shma gap va ularning siyosiy matnlarda kelishi - Arab tilida maf'ullar - Arab na'vshunoslari asarlarida ان و اخواتها ning talqini - Izofa va uning turlari - Arab tilida yordamchi fe'llar va ularning matnlar tarkibida qo'llanilishi IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: - Badiiy matn tarjimasi. - Ijtimoiy-siyosiy mavzudagi matnlar tarjimasi. - Ilmiy-texnikaviy matnlar tarjimasi. - Falsafiy matnlar tarjimasi. - Mamlakatshunoslikka oid matnlar tarjimasi - Rasmiy hujjatlar tarjimasi. - OAV ma'lumotlari tarjimasi. Talaba mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda, quyidagi shakllardan foydalanishi mumkin: - Darsliklar va o'quv qo'llanmalarining mavzu va boblarini o'rganib chiqish; - tarqatma material asosida alohida ma'ruza mavzularini o'zlashtirish; - Maxsus adabiyot asosida mavzular ustida ishlash; - O'quv-ilmiy-tadqiqot faoliyat bilan bog'liq mavzularni chuqur o'rganish; - Ta'lim olishning faol va muammoli usullari qo'llangan o'quv mashqlar; - Taqdim etilayotgan mavzu bo'yicha referat, esse, maqolalar tayyorlash; - Mavzu bo'yicha slayd-prezentatsiyani tayyorlash; - Ilmiy ma'ruza tayyorlash va taqdimoti; Mustaqil ta'lim tushunchasi quyidagi maqsadlarni nazarda tutadi: unga ko'ra talabalarning yil bo'yi olgan nazariy va amaliy bilimlarini mustahkamlagan holda, ularni mustaqil ish olib borishga yo'naltiradi. Mustaqil ta'lim orqali tilda muayyan qonun-qoidalar asosida ish ko'riladi.
3.	V Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - asosiy sharq tilining morfologik tuzilishi va tovush tizimini; - asosiy sharq tilidan o'qitish olib borilayotgan tilga tarjima qilish amaliyoti spetsifikasi va stilistik xususiyatlari, me'yoriy grammatika asoslarini; - asosiy sharq tilning rivoji va til doirasidagi ekstralingvistik shakllanishning asosiy omillari hamda tarixiy manbalari, uning dialektik xilma-xilligini; - qiyosiy-tarixiy tilshunoslik sohasidagi munozarali masalalarni;

tarkibiy tuzilishini to'g'ri shakllantirish, talabaga uning maqsadi va vazifalarini aniq belgilab olish hamda ko'zlangan natijaga erishish yo'llarini, shuningdek, kurs ishini tayyorlash bosqichlarini ketma-ket bajarishga imkon yaratadi. Kurs ishining tarkibiy tuzilishini to'g'ri ishlab chiqilishi talabaga izlanishning oldiga qo'yilgan maqsad hamda natijalarini aniq ifodalash, fikrlarini mantiqiy bayon etish uslublari va kurs ishini tayyorlash bosqichlarini ajratish imkonini beradi.

Kurs ishi talabaning salohiyati hamda fan bo'yicha chuqur bilim va amaliy ko'nikmaga egaligini namoyon qiladi. Kurs ishida o'rganiladigan masalalarning nazariy jihatlarini, aniqlangan muammolarini, qo'yilgan vazifalarini tahlil qilish hamda muammolarini hal etishni ko'zlangan holda reja tuziladi va shu reja asosida bajariladi. Talaba kurs ishi bo'yicha izlanish natijalarini yoritishda auditni tashkil qilishning o'ziga xosligi, xorijiy davlatlarning tajribalari va orttirgan amaliy yutuqlarini umumlashtirgan holda belgilangan muammolarning yechimi yuzasidan yo'l- yo'riqlarni ishlab chiqadi va ularni bartaraf etish yo'llarini tavsiya etadi.

Kurs ishini himoya qilishga quyidagi umumiy talablar qo'yiladi:

- to'plangan materiallarni tanqidiy o'rganish;
- taklif va tavsiyalarni asoslab berish;
- fikrni ketma-ketlikda, muayyan izchillikda bayon qilish;
- kurs ishini qo'yilgan talablar bo'yicha rasmiylashtirish.

Kurs ishlarining namunaviy mavzulari

- Arab tilida izofiy birikma va uning turlari
- Tartib son va uning gapdagi vazifasi
- Fe'liy jumla va fe'l kesimning ega bilan moslashuvi
- Arab tilida qaratqich kelishigi va uning jumla tarkibida qo'llanilishi
- Yordamchi fe'llar va ularning gapdagi vazifasi
- Yuklama va uning turlari
- Egaga ta'sir qiluvchi yuklamalar
- Ismiy jumla va undagi ega va kesim munosabati
- Ismlarda son kategoriyasi
- Shart mayli va uning ifodalanishi
- "Kana va axavotuxa" va "Kada va axavotuxa"ning jumalarda ifodalanishi
- Predlog va ularning turlari
- Arab tilida noto'g'ri fe'llarning istak maylida ifodalanishi.
- Arab tilida bog'lovchi va uning turlari
- Cheklov va uning turlari
- Arab tilida ergash gapli qo'shma gap va ularning turlari
- Maqtov va tahqir fe'llar
- To'ldiruvchi ergash gapli qo'shma gap
- Aniqlovchi ergash gapli qo'shma gap va ularni badiiy matnlarda

vazifasida kelgan masdarlarning sintaktik shakli. Sifat darajalari va ularning gapdagi vazifalari. Aniq va majhul daraja sifatdoshlar ustida mashqlar bajarish.

Arab tilida aniq va majhul daraja sifatdoshlar va ularning fe'l o'rnida

ishlatilishi. Old ko'makchilar bilan kelgan birikma olmoshlari va ulardagi imlo o'zgarishlari. Old ko'makchi bilan kelgan birikma olmoshlari va ularning gapdagi vazifasi.

Arab tilida tamiiz va uning xususiyatlari. Ismiy jumlada tatbiq etiluvchi

yuklamalar. Inna va axavotuxa.

Izohlovchi va uning turlari. Izohlovchi va ularning turlari.

Tushum kelishigining ishlatilishi. Arab tilida mansubotlar, ya'ni tushum kelishigidagi ismlar. Arab tilida «Al- majruot», ya'ni kasraga tugovchi ismlar.

Qaratqich kelishigining birikma yasashdagi sintaktik vazifasi.

"Kam"olmoshi va uning qo'llanilishidagi xususiyatlar.

Birikma olmoshlarining ko'makchilar bilan kelishi va undagi imlo o'zgarishi.

Fe'llarga qo'shib kelgan birikma olmoshlari va ularning vazifalari.

Arab tilida taajjubning ifodalanishi.

Kesimi old ko'makchi bilan ifodalangan sodda ismiy gap.

Arab tilida tartib son va uning gapdagi vazifasi.

4-bosqich. Yuqori bosqich

Arab tilida izofa. Arab tilida izofaning turlari.

Arab tilida izohlovchi va uning turlari. Sanoq sonlar va sanalmish o'rtasidagi sintaktik munosabat. Sanoq son. Arab tilida tartib son. Tartib sonlar va sanalmish o'rtasidagi sintaktik munosabatlar. Arab tilida cheklov. Fe'l mayllarining qo'shma gaplar tarkibida qo'llanilishi.

Aniqlovchi ergash gapli qo'shma gap va uning tarkibiy qismi.

To'ldiruvchi ergash gap va uning ommaviy axborot vositalarida qo'llanilishi.

Murakkab zamon formalari va ularning badiiy asar va ommaviy axborot vositalarida ishlatilishi.

Sabab ergash gapli qo'shma gaplar va ularning badiiy asarlarda qo'llanilishi.

Lafziy izofa va uning jumla tarkibida ishlatilishi.

Shart ergash gapli qo'shma gap va ularning turlari hamda og'zaki va yozma nutqdagi o'rni.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish yuzasidan kafedra tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalar, keyslar orqali yanada boyitadilar. Shuningdek, darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislar chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar yechish, mavzular bo'yicha taqdimotlar va ko'rgazmali qurollar tayyorlash, normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanish va boshqalar tavsiya etiladi.

Amaliy mashg'ulotlarning taxminiy ro'yxati

1-bosqich. Boshlang'ich bosqich

Arab alifbosi. Qisqa va cho'ziq unlilar. So'zlarni arab harflarida yozish va ularga uch hil tanvin qo'shimchasini qo'shish. Arabcha so'z va iboralarni to'g'ri talaffuz qilish va yozish. Soz va iboralarni arab harflarida yozish va harakatlarini to'g'ri qo'yish. So'zlarni jinslarga ajratish. So'zlar o'zini topish va vaznini aniqlash. Moslashgan va moslashmagan birikmalarni tarjima qilish. Berilgan matndan fe'llarni aniqlash va ularni tushirish. Fe'llarga birikma olmoshlarini qo'shib tushirish.

Ona tilidan arab tiliga tarjima qilish. Berilgan jummalarni arab tiliga o'girish. Matn ustida ishlash. Mavzuga oid mashqlar bajarish. Yangiliklar bayoni. Tanish mavzularga oid qisqa gazeta maqolalari.

2-bosqich. O'rta bosqich 1

Kichik hikoyalar. Matn ustida ishlash. Arab mamlakatlari va mashhur shaxslar.

Iboralarni arabchaga o'girish va ular ishtirokidajumalartuzish. Yangi so'z va iboralar ishtirokida kichik matnlar tuzish. Mavzuga oid mashqlar bajarish. Yangiliklar bayoni. Arab urf-odatlar va an'analari. Latifa tarjimai. Ona tilidan arab tiliga tarjima qilish. Berilgan jummalarni arab tiliga o'girish. Shaxsiy xatlar.

Informanion bukletlar, broshyalar, (film, multfilm, ko'rgazma va xokazolar.)

Tanish mavzularga oid qisqa gazeta maqolalari, internet Matnlari, reklamalar tarjimai. E'lonlar (grantlar, sayohat manzillari).

3-bosqich. O'rta bosqich 2

Gazeta va jumallardagi maqolalar (yangiliklar, ma'ruzalar, katta hajmdagi

maqolalar, xalqaro ilmiy jurnallarda o'rganilayotgan chet tilida chop etilgan maqolalar)ni tarjima qilish, tahlil va bayon etish. Gazeta maqolasi tarjimai, e'lonlar tarjimai, she'rlar. Mavzuga oid mashqlar bajarish. Matn ustida ishlash. Klassik matnlardan namunalar. Asarlardan keltirilgan

parchalar, ensiklopedik maqolalar tarjima qilish va xulosa yasash, "qatorlar orasi"dagi ma'noni anglash, tez o'qish, xulosa qilish va yozma bayon etish, muallif fikrini yoqlash yoki inkor qilish va uni asoslash, tahlil qilish, sintez qilish. Turli janrdagi matnlarni tahlil qilish. Internet matnlari bilan ishlash. O'qish ko'nikmasini baholovchi testlar, mustaqil o'qish.

4-bosqich. Yuqori bosqich

Badiiy asarlar tarjimai. Hikoyalar tarjimai. Falsafiy matnlar tarjimai.

Mamlakatshunoslikka oid matnlar tarjimai. Rasmiy hujjatlar tarjimai.

OAV ma'lumotlari tarjimai. Latifalar tarjimasining o'ziga xos badiiy jihatlari.

Dialoglar tarjimai. Badiiy san'atlar tarjimai. Kundalik maishiy turmushga oid matnlar tarjimai. Tajima asnosida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.

Grammatik matn tarjimai va o'rganilayotgan sharq tilining o'ziga xosliklari.

Hazil-mutoyibaning tarjimada berilishi.

Qiyosiy tahlil va tajima masalalari.

Ijtimoiy-siyosiy matnlar tarjimasining o'ziga xos xususiyatlari.

Rasmiy bayonotlar tarjimai. Ilmiy matnlar tarjimasining o'ziga xos xususiyatlari. Maqola tarjimasining o'ziga xos xususiyatlari. Annotatsiya tarjimasining o'ziga xos xususiyatlari. Tezislar tarjimai. Sarlavhalarni tarjima qilish xususiyatlari. Gazeta maqolasi tarjimai.

Nazariy mashg'ulotlarda olingan bilimlarni talabalar amaliy mashg'ulotlarda ko'nikma va malakalarini oshirib, mustahkamlab boradilar. Amaliy darslarga tayyorlanish uchun talabalar qo'shimcha ilmiy adabiyotlarni o'qiydilar va bu ham o'z o'rnida mazkur fanni yanada chuqur egallash uchun yordam beradi.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

Kurs ishini tashkil etish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar

Kurs ishi tasdiqlangan o'quv rejada ko'zda tutilgan ta'lim yo'nalishlarida bajariladi.

"Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)" fanidan kurs ishi muayyan mavzu bo'yicha umumiy yaxlitlikka ega, ilmiy-amaliy fikrlarni aks ettiruvchi loyihaviy ishi hisoblanadi. Kurs ishi faoliyati rivojlanishi darajasiga doir masalalarni aks ettirishga mos kelishi talab etiladi. Kurs ishi mavzuning dolzarbligi va erishilgan natijalarning amaliyotga tatbiqi, uning uslubiy darajasi hamda rasmiylashtirilishiga qarab baholanadi. Kurs ishini bajarishning muhim bosqichi rejada belgilangan savollar yoritilishida o'zaro nazariy va amaliy aloqadorlikni ta'minlashdir. Kurs ishinin